

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

ZKRATKY

BHL – Bibliotheca hagiographica latina

CCSL – Corpus christianorum. Series latina

CSEL – Corpus scriptorum ecclesiasticorum latinorum

MGH – Monumenta Germaniae historica

AA – Auctores

Leges

PAC – Poetae latini aevi carolini

PL – Patrologia latina

SC – Sources chrétiennes

EDICE

DHUODA, *Manuel pour mon fils*, (ed.) PIERRE RICÉ, Paris 1975, (1991²).

MARCA, PIERRE DE, *Marca Hispanica sive limes Hispanicus, hoc est, Geographica & historica descriptio Cataloniae, Ruscinonis, & circum jacentium populorum*, (ed.) Etienne Baluze, Paris 1668 – předmluva a závěrečná poznámka.

MIGNE, JACQUES-PAUL, *Patrologia Latina*, sv. 106, Paris 1851, sl. 109–118 – stejné části jako *Acta Sanctorum*.

BONDURAND, ÉDOUARD, *L'éducation caroligienne. Le Manuel de Dhuoda*, Paris 1887 (Genève 1978²).

VERNET, ANDRÉ, *Un nouveau manuscrit du Manuel de Dhuoda (Barcelone, Bibliotheca central, 569)*, in: *Bibliothèque de l'École des Chartres* 114/1956, s. 20–44; a in: *Études Médiévales*, Paris 1981, s. 100–128.

MABILLON, JEAN, *Acta Sanctorum Ordinis sancti Benedicti*, sv. 4. 1, Paris 1677, s. 750–757 – předmluva, rejstřík a třináct kapitol.

PŘEKLADY LIBER MANUALIS

Do francouzštiny

Manuel pour mon fils, přeložili Bernard de Vregille a Claude Mondésert, Paris 1975 (1991²).
L'éducation caroligienne. Le Manuel de Dhuoda, přeložil Édouard Bondurand, Picard 1887 (Genève 1978²).

Do angličtiny

Dhuoda, Handbook for Her Warrior Son, Liber Manualis, přeložila Marcelle Thiébauxová, Cambridge – New York 1998.

Handbook for William: a Carolingian Woman's Counsel for Her Son by Dhuoda, přeložila Carol Neelová, Washington D. C. 1999.

Do němčiny

Dhuoda, Liber manualis. Ein Wegweiser aus karolingischer Zeit für ein christliches Leben, přeložil Wolfgang Fels, Stuttgart 2008.

Do italštiny

Educare nel Medioevo. Per la formazione di mio figlio. Manuale di Dhuoda, přeložila Gabriella Zanoletti, Milano 1984 (1997²).

Manuale per mio filio, přeložila Vanessa Angelucci, Bologna 2013.

Do španělštiny

La educación cristiana de mi hijo, přeložil Marcello Merino, Pamplona 1995.

Do katalánštiny

De mare a fill : escrits d'una dona del s. XI. Duoda, comtesse de Barcelona i de Septimània, přeložil Mercè Otero i Vidal, Barcelona 1989.

PRAMENY

ALDHELM, *Opera* (Dílo), MGH, AA 15.

ALKUIN (PSEUDO), *De Psalmorum usu liber* (Kniha o žalmech), PL 101, sl. 465B–468A.

ALKUIN, *Liber de uirtutibus et uitiis* (Kniha o ctnostech a neřestech), PL 101, sl. 613–638.

AMBROŽ AUTPERT, *De conflictu uitiorum et uirtutum* (O sporu ctností a neřestí), PL 83, sl. 1131–1144.

AUGUSTIN, *Contra Cresconium* (Proti Cresconiovi), CSEL 52, s. 323–582.

AUGUSTIN, *De civitate Dei*, CSEL 40 (česky *O Boží obci*, přeložila Julie Nováková, Praha 1950, n. v. 2007).

AUGUSTIN, *Enarrationes in Psalmos* (Výklad žalmů), CCSL 38.

AUGUSTIN, *Enchiridion* (Příručka o víře, naději a lásce), PL 40, sl. 231–290.

AUGUSTIN, *Sermones* (Kázání), PL 38, sl. 21–1483.

AUGUSTIN, *De consensu evangelistarum* (O souladu evangelistů), PL 34, 1141–1230.

BEDA CTIHODNÝ, *De temporum ratione* (O počítání času), CCSL 123B.

BENEDIKT Z NURSIE, *Regula* (Řehole), PL 66, sl. 215–932D.

CYPRIAN (Pseudo), *De duodecim abusiuis saeculi* (O dvanácti špatnostech tohoto světa), PL 4, sl. 869–882B.

DEFENSOR, *Liber scintillarum* (Kniha jisker), PL 88, sl. 597–718.

Disputatio puerorum (Rozprava chlapců), PL 10, sl. 1143–1160D.

Disticha Catonis (Catonova disticha), (ed.) MARCUS BOAS, Amsterdam 1952.

DONATUS, *Ars minor* (Malá gramatika), (ed.) HEINRICH KEIL, *Grammatici latini*, Leipzig 1855–1880, sv. 4, s. 353–402.

- FORTUNATUS, *Carmina* (Básně) MGH, AA 4. 1, s. 1–270.
- HALITGAR Z CAMBRAI, *De paenitentia* (Pokání), PL 105, sl. 651–694.
- HILARIUS Z POITIERS, *De Trinitate* (Svatá Trojice), PL 10, sl. 25–472A.
- ISIDOR ZE SEVILLY, *Liber numerorum* (Kniha čísel), PL 83, sl. 1293–1302C.
- ISIDOR ZE SEVILLY, *Origines sive Etymologiae* (Počátky neboli Etymologie), PL 82, sl. 73–728C.
- ISIDOR ZE SEVILLY, *Sententiae* (Tři knihy sentencí), PL 83, sl. 537–738B.
- ISIDOR ZE SEVILLY, *Synonyma*, PL 83, sl. 825–868C.
- JAN KASSIÁN, *Collationes* (Rozmluvy), CSEL 13.
- JAN KASSIÁN, *Institutiones* (Zásady), CSEL 17, s. 1–231.
- JONAS Z ORLÉANSU, *De institutione laicali* (O vzdělávání laiků), PL 106, sl. 101–278.
- JULIAN POMERIUS, *De vita contemplativa* (O kontemplativním životě), PL 59, sl. 415–520.
- Libellus precum* (Knížka modliteb), PL 101, sl. 1338–1416.
- MGH, *Leges, II, Capitularia regum Francorum*, sv. 1, Hannover 1883.
- NITHARD, *Histoire des fils de Louis le Pieux*, (ed.) PHILIPPE LAUER, Paris 1926.
- PASCHASIUS RADBERT, *Vita Adelardi* (Život Adelardův) 70, PL 120, sl. 1507–1556.
- Passio s. Symphoriani* (Utrpení sv. Symforiana), BHL 7967, s. 1153.
- Passio Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli* (Utrpení svatých apoštolů Petra a Pavla), BHL 6659, s. 968.
- Passio ss. Iuliani, Basilissae et sociorum* (Utrpení sv. Juliána, sv. Basilisy a jejich druhů), BHL 4529, s. 671.
- PAULINUS z AKVILEJE, *Liber exhortationis* (Kniha pobídnutí), PL 99, sl. 197–282.
- PAULUS DIACONUS, *Homiliarius* (Homiliář), PL 95, sl. 1159–1566.
- Precum libelli quattuor aevi Karolini* (Čtyři knížky modliteb karolinské doby), (ed.) ANDRÉ WILMART, Roma 1940.
- PRUDENTIUS, *Kniha hodinek* (Cathemerinon), přeložil Martin C. Putna, Praha 2012.
- RABANUS MAURUS, *De laudibus sanctae crucis* (O chvále svatého kříže), PL 107, sl. 133–294.
- RABANUS MAURUS, *Liber de computo* (Kniha o počtech), PL 107, sl. 669–728.
- ŘEHOŘ VELIKÝ, *Dialogi* (Dialogy), PL 77, sl. 149–430A.
- ŘEHOŘ VELIKÝ, *Homiliae in Evangelia* (Čtyřicet homilií na evangelia), PL 76, sl. 1075–1312C.
- ŘEHOŘ VELIKÝ, *Moralia in Job* (Komentář ke knize Jób), PL 75, sl. 509–1162B a 76, sl. 9–782A.
- ŘEHOŘ VELIKÝ, *Regulae pastoralis* (Řehole pastýřská), PL 77, sl. 13–128A.
- ŘEHOŘ Z TOURSU, *Historia Francorum* (Dějiny Franků), PL 71, sl. 159–571 (česky *O boji králů a údělu spravedlivých*, přeložil Jaromír Kincl, Praha 1986, 2006²)
- ŘEHOŘ Z TOURSU, *Vitae patrum* (Životy otců), PL 71, sl. 1009–1096C.
- SMARAGDUS, *Diadema* (Diadém), PL 102, s. 593–690.
- SMARAGDUS, *Via regia* (Královská cesta), PL 102, s. 931–970C.
- Verba Seniorum* (Slova starších), PL 73, sl. 855–1062C.
- Vita Sancti Desiderii* (Život sv. Desidera), (ed.) RENÉ POUPARDIN, Paris 1900.

VYBRANÁ LITERATURA:

- BESSMERTNY, YOURI, *Le monde vu par une femme noble au IX^e siècle. La perception du monde dans l'aristocratie carolingienne*, *Le Moyen Âge* 93/1987, s. 161–184.
- BIANCO, MARIA GRAZIA, *Versi nel Manuale ad filium di Dhuoda (IX sec.)*, in: ...Per accendere la scintilla dell'anima...: studi 1971–2012, Cadmo 2013, s. 887–894.
- BOWERS, MYRA ELLEN, *The Liber Manualis of Dhuoda: Advice of a Ninth-Century Mother for Her Sons* (disertační práce), Washington 1977.
- BRADLEY, RITAMARY, *Backgrounds of the Title of Speculum in Mediaeval Literature*, *Speculum* 29, 1/1954, s. 100–115.
- BURGER, ANDRÉ, *Les vers de la duchesse Dhuoda et son poème De temporibus tuis*, in: *Mélanges de philologie, de littérature et d'histoire offerts à J. Marouzeau*, Paris 1948, s. 85–102.
- CALMETTE, JOSEPH, *De Bernardo sancti Guillelmi filio*, Toulouse 1902.
- CALMETTE, JOSEPH, *La famille de saint Guilhelm*, *Annales du Midi* 18/1906, s. 145–165.
- CLAUSSEN, MARTIN ALLAN, *Fathers of Power and Mothers of Authority: Dhuoda and the Liber Manualis*, *French Historical Studies* 19/1996, s. 785–809.
- DELISLE, LÉOPOLD, *Le Manuel de Dhuoda*, *Académie des inscriptions et Belles-Lettres, Comptes rendus des séances*, 4^e, s. 13/1886, s. 236–239.
- DHONDT, JAN, *Études sur la naissance des principautés*, Bruges 1948.
- Dodane, Duchesse de Septimanie*, in: *Histoire littéraire de la France*, sv. 5, Paris 1734, s. 17–20.
- DRONKE, PETER, *Women Writers of the Middle Ages*, Cambridge 1984.
- DURRENS, JANINE, *Dhuoda, duchesse de Septimanie*, Toulouse 2003.
- FABRE, MARCEL, *Un traité d'éducation écrit à Uzès au IX^e siècle: le Manuel de Dhuoda*, *Mémoires de l'Académie de Nîmes* 99/1931, s. CXXIV–CXXXVII.
- FEROS RUYS, JUANITA, *Mater Litterata: Considerations of Maternity and Latinity in the Post-Medieval Reception of Dhuoda's Liber Manualis*, in: *New Medieval Litterature*, Paris 2008.
- GAILLARD, LOUIS, *Dhuoda*, in: *Dictionnaire de Spiritualité*, sv. 5, Paris 1957, s. 789–799.
- GODARD, JOCELYNE, *Dhuoda. La Carolingienne*, Paris 1997.
- GODMAN, PETER, *Poetry of the Carolingian Renaissance*, London, 1985.
- HALPHEN, LOUIS, *Charlemagne et l'empire carolingien*, Paris 1947.
- Histoire général de Languedoc*, sv. 2, Paris 1733.
- CHEREWATUK, KAREN, *Speculum matris: Duoda's Manual*, *Florilegium* 10/1988–1991, s. 49–63.
- JONSSON, EINAR MÁR, *Le Miroir: Naissance d'un genre littéraire*, *Speculum* 72, 1/1997, s. 153–166.
- KURTH, GODEFROID, *Le Manuel de Dhuoda*, *Revue des questions historiques* 98/1890, s. 322–334.
- MANITIUS, MAX, *Geschichte der lateinischen Literatur des Mittelalters*, sv. 1, München 1911.

- MARCHAND, JAMES, *The Frankish Mother: Dhuoda*, in: *Medieval Woman Writers*, (ed.) Katharina M. Wilson, Athens 1984, s. 1–29.
- MEYER, WILHELM, *Ein Merowinger Rythmus über Fortunatus und altdeutsche Rythmik in lateinischen Versen*, Nachrichten von der Koniglichen Gesellschaft der Wissensehaften zu Göttingen, 1908 a Gesammelte Abhandlungen, sv. 3, Berlin 1936.
- MOLINIER, AUGUSTE, *Le Manuel de Dhuoda*, Bibliothèque de l'École des Chartres 99/1888, s. 111–113.
- MUSSOT-GOULARD, RENÉE, *Histoire de Condom, Des origines à 1317*, Marsolan 1988.
- NELSON, JANET LAUGHLAND, *Dhuoda*, in: *Lay Intellectuals in the Caroligian World*, (edd.) Patrick Wormald – Janet L. Nelson, Cambridge, 2007, s. 106–120.
- NEUHAUSER, RICHARD, *The Treatise on the Vices and Virtues in Latin and the Vernacular (Typologie des sources du Moyen Âge occidental)*, Turnhout 1993, s. 159–160.
- NORBERG, DAG, *Introduction à l'étude de la versification latine médiévale*, Stockholm 1958, s. 15–19.
- NORBERG, DAG, *La poésie latine rythmique du haut Moyen Âge*, Stockholm 1954.
- RICHÉ, PIERRE, *Les Écoles et l'enseignement dans l'Occident chrétien de la fin du V^e siècle au milieu du XI^e siècle*, Paris 1979.
- RICHÉ, PIERRE, *Les bibliothèques des trois aristocrates laïcs carolingiens*, *Le Moyen Âge* 49/1963, s. 87–104.
- RICHÉ, PIERRE, VERGER, JACQUES, *Des nains sur des épaules de géants. Maîtres et élèves au Moyen Âge*, Paris 2006.
- ROUCHE, MICHEL, *Histoire du Moyen Âge*, Paris 2005.
- SETTIPANI, CHRISTIAN, *La noblesse du Midi carolingien*, Oxford 2004.
- WOLLASCH, JOACHIM, *Eine adlige Familie des frühen Mittelalters. Ihr Selbstverständnis und ihre Wirklichkeit*, *Archiv für Kulturgeschichte* 34, 2/1957, s. 150–188.